

Vzťah finančného práva k trestnému právu

Relationship financial law to criminal law

Gabriela Klátiková

Kľúčové slová:

finančné právo, trestné právo, podvod, majetkové trestné činy, devízové hodnoty, mena, peňažný obeh, neoprávnená výroba peňazí, cenné papiere.

Key words:

financial law, criminal law, fraud, property crimes, foreign exchange assets, currency, circulation, irregular production of money, securities.

Úvod

Finančné právo má veľmi úzky vzťah k trestnému právu, s čím súvisí problematika financií. Financie totiž predstavujú peňažné fondy štátu, samosprávnych celkov, štátnych podnikov, organizácií, štátnych inštitúcií, ktoré sa využívajú v záujme potrieb spoločnosti. Sú to finančné zdroje štátu. Financie sú teda ekonomické a peňažné vzťahy vznikajúce pri tvorbe, rozdeľovaní, využívaní a kontrole peňažných fondov štátu, jeho samosprávnych územných celkov, podnikov, organizácií a inštitúcií, ktoré sú nevyhnutné v záujme zabezpečenia hospodárskych a sociálnych potrieb. Prostredníctvom nich sa rozdeľuje a prerozdeľuje spoločenský produkt a uskutocňuje sa jeho kontrola v prospech uspokojovania spoločenských potrieb. Financie nezahŕňajú však všetky peňažné vzťahy. Napríklad financiami nie sú peňažné vzťahy, ktoré vznikajú v rámci kúpno-predajných operácií, ani tie, ktoré sú odmenou za prácu, teda kde ide o ekvivalentné vyjadrenie spoločenského peňažného vzťahu. Finančné vzťahy v oblasti finančného práva sú tie spoločensko-ekonomické vzťahy, ktoré vznikajú v súvislosti so sústreďovaním peňažných prostriedkov do štátnych a iných verejných peňažných fondov, ich rozdeľovaním a opätovaným používaním na finančné zabezpečenie verejných potrieb a funkcií štátu, obcí a verejnoprávných subjektov. Všetky tieto činnosti sprostredkujú príslušné štátne a verejnoprávne subjekty v medziach svojich kompetencií. Finančno-právny vzťah vyjadruje práva a povinnosti subjektov v súvislosti s realizáciou finančnej činnosti štátu. Vznikajú na základe právnej úpravy finančnej činnosti štátu, obce resp. VÚC normami finančného práva. Finančno-právne vzťahy vznikajú v našich podmienkach najčastejšie medzi finančnými orgánmi a ostatnými subjektmi. Základnými predpokladmi a prvkami finančno-právnych vzťahov sú subjekt (štát, obec, VÚC), objekt (peniaze, peňažné plnenie), obsah (práva a povinnosti subjektov ustanovené finančno-právnou normou), právne skutočnosti (právne úkony a udalosti, ktoré majú za následok vznik, zmenu alebo zánik finančno-právnych vzťahov). Práve tieto finančno-právne vzťahy sú chránené normami trestného práva. Tento príspevok aj vzhľadom na častú charakteristiku daňových trestných činov, sa týmito nezaobrá, i keď je zrejmé, že vzťah finančného práva k trestnému právu súvisí najmä s daňovými trestnými činmi: skrátenie dane a poistného podľa § 276 TZ, neodvedenie dane a poistného podľa § 277 TZ, daňový podvod podľa § 277 TZ, nezaplatenie dane a poistného podľa § 278 TZ a marenie výkonu správy daní podľa § 278a TZ. Autorka sa však rozhodla poukázať na iné trestné činy z osobitnej časti Trestného zákona, ktoré priamo vytvárajú vzťah dvoch verejnoprávných odvetví – finančného práva a trestného práva. Autorka sa sústredila najmä na niektoré majetkové trestné činy a trestné činy hospodárske, kde trestné právo chráni významné spoločenské vzťahy v oblasti finančného práva a okrem toho veľmi často sa tu riešia predbežné, resp. prejudiciálne otázky, ktoré sú súčasťou finančného práva. V zmysle § 7 Trestného poriadku orgány činné v trestnom konaní a súd posudzujú samostatne predbežné otázky z oblasti najmä finančného práva, ktoré sa v konaní vyskytnú. Týka sa to napríklad toho, kto je platiteľom dane, či páchatel' je osobou pri výkone svojho zamestnania, povolania, funkcie a podobne. Význam má finančné právo aj pri výklade trestnoprávných noriem, ktoré majú finančný charakter, napr. *argumentum a minore ad maius* sa použije napr. pri výklade ustanovenia § 273 Trestného zákona (ohrozovanie obehu peňazí), podľa ktorého sa trestného činu ohrozovania obehu peňazí dopustí ten, kto bez zákonného dôvodu odmieta tuzemské peniaze alebo poškodzuje tuzemské peniaze; použitím metódy dokazovania od menšieho k väčšiemu je preto nutné dospieť k záveru, že ak je trestný ten, kto tuzemské peniaze poškodzuje, je trestný i ten, kto ich zničí. Podobný postup, avšak opačný, sa použije pri aplikácii *argumenta a maiore ad minus* na príslušné ustanovenia Trestného

zákona. Vychádzajúc z delenia práva na súkromné a verejné¹ je finančné právo a trestné právo odvetvím verejného práva. Účel trestného práva síce na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy už nie je priamo definovaný v zákone č. 300/2005 Z. z. Trestnom zákone (ďalej aj "TZ") možno ho však vyvodit' zo samotného textu zákona ako ochranu záujmov chránených Trestným zákonom, pričom za tieto záujmy teória trestného práva už tradične zvykne považovať práva a oprávnené záujmy fyzických osôb a právnických osôb, záujmy spoločnosti a ústavné zriadenie Slovenskej republiky, resp. aj všeobecne uznávané kolektívne záujmy spoločenstva štátov². Hoci Trestný zákon neustanovuje výslovne, pred čím majú byť vyššie uvedené záujmy chránené, je zrejmé, že sa jedná o ochranu pred trestnými činmi, ktoré sú taxatívne uvedené v trestnoprávných normách³. Trestnoprávna ochrana spočíva v tom, že trestné právo určuje, ktoré zo spoločensky závadných konaní sú trestnými (činmi) a zároveň ustanovuje i tresty za ich spáchanie, pričom je však vždy potrebné mať na pamäti, že ochrana trestnoprávnymi normami má vždy len subsidiárnu funkciu a to pre prípad, že iné spôsoby ochrany nie sú dostačujúce⁴, čo platí najmä pre oblasť finančného práva. Prostriedkami ochrany oprávnených záujmov (prostriedkami na dosiahnutie účelu Trestného zákona) sú popri uvedených trestoch aj hrozba trestami, ich výkon a ochranné opatrenia.

1. Vzťah finančného práva k trestnému právu

Finančné právo je verejnoprávne odvetvie práva na rozdiel od obchodného práva, ktoré patrí do súkromnoprávných odvetví. Platí pri ňom nadradenosť postavenia štátu, čiže neuplatňuje sa princíp rovnosti subjektov. V odbornej literatúre sa toto odvetvie práva definuje ako súhrn právnych noriem upravujúcich finančno-právne vzťahy pri získavaní, zhromažďovaní a použití finančných prostriedkov štátnymi orgánmi. Finančné právo upravuje spoločensko-ekonomické vzťahy vznikajúce v súvislosti so sústredovaním peňažných prostriedkov do štátnych a iných verejných peňažných fondov, ich rozdeľovaním a používaním na finančné zabezpečenie verejných potrieb a funkcií štátu, obcí a iných verejnoprávných subjektov; súčasť právneho poriadku štátu. Toto právne odvetvie nie je kodifikované vzhľadom na mnohostrannosť a rozsiahlosť spoločensko-ekonomických vzťahov, ktoré upravuje. Svojím obsahom, poslaním a funkčným mechanizmom sa výraznou mierou podieľa na vytváraní organizačno-právnych predpokladov pre efektívne fungovanie trhového hospodárstva. Podstata každého javu sa prejavuje v jeho funkciách a tie sú: fiskálna funkcia, pre distribučná funkcia, represívna funkcia, kontrolná funkcia, stimulačná funkcia. Má relatívnu samostatnosť, lebo upravuje vzťahy upravované spoločne v iných právnych odvetviach. Teda na jednej strane je to samostatné odvetvie ale má spoločný predmet právnej úpravy k iným odvetviam. Finančné právo zahŕňa rozpočtové právo, daňové, poplatkové a colné právo, menové a devízové právo, právnu úpravu sporiteľníctva a poisťovníctva, právnu úpravu finančného hospodárenia štátnych podnikov, rozpočtových a príspevkových organizácií, právnu úpravu finančnej kontroly. Špecifickosť spoločenských vzťahov upravovaných a regulovaných normami finančného práva však jednoznačne svedčí o tom, že finančné právo je skutočne samostatným odvetvím nášho právneho poriadku. Je samozrejmé, že tu existuje celý rad styčných bodov – najviac so správnym právom, čo sa prejavuje najmä pri úprave organizácie a úloh finančných orgánov, ktoré sú súčasne aj orgánmi štátnej správy, metód ich práce, konania pred nimi. Cieľom tohto príspevku je však poukázať na kontinuitu finančného práva a trestného práva v zmysle *analogie iuris* v trestnom konaní, pričom mnohé procesné postupy orgánov činných v trestnom konaní súvisí s riešením prejudiciálnej otázky, ktorá je často súčasťou finančného práva. Je tiež potrebné povedať, že práve trestné právo ako odvetvie verejného práva zabezpečuje ochranu peňažných fondov štátu, peňažných fondov samosprávnych celkov, peňažných fondov štátnych podnikov, organizácií, peňažných fondov štátnych inštitúcií, ktoré sa využívajú v záujme potrieb spoločnosti. Trestné právo chráni finančné zdroje štátu, ekonomické a peňažné vzťahy vznikajúce pri tvorbe, rozdeľovaní, využívaní a kontrole peňažných fondov štátu, jeho samosprávnych celkov, podnikov, organizácií a inštitúcií, ktoré sú nevyhnutné v záujme zabezpečenia hospodárskych a sociálnych potrieb. Trestné právo chráni nielen verejné financie, teda všetky peňažné operácie vo obyvateľstva. Trestné právo má vzťah k finančnému právu, najmä pri ochrane vlastníckych vzťahov a pri kvalifikácii trestných činov proti hospodárstvu. Normy finančného práva sa využívajú pri riešení základných otázok trestnej zodpovednosti ako predbežných (prejudiciálnych) otázok pri interpretácii a aplikácii trestnoprávných noriem. Práve odvetvie finančného práva vie v mnohých smeroch uviesť rozhodujúcu skutočnosť v oblasti ekonomických vzťahov spoločnosti, kde sa mechanizmus financií využíva na plnenie svojich úloh. Táto rozhodujúca skutočnosť síce nie je predmetom

¹ Blaho P. Základy rímskeho práva / P. Blaho, I. Haramia, M. Židlická. – Bratislava : MANZ/Vo PF UK, 1997. – S. 27.

² Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť / J. Madliak a kol. – Banská Bystrica : Belianum, 2015. – S. 33.

³ Novotný O. Trestní právo hmotné – I. obecná časť / O. Novotný, A. Dolenský, J. Jelínek, M. Vanduchová. – Praha : CODEX, 1992. – S. 13.

⁴ Madliak J. Trestné právo hmotné – všeobecná časť, II. Tresty a ochranné opatrenia / J. Madliak. – Košice : UPJŠ, 1999. – S. 23.

trestného konania, avšak jej vyriešenie je predpokladom konania a rozhodnutia vo veci samej. Keďže v súčasnom období je finančné právo dynamické a aktívne sa rozvíjajúce odvetvie slovenského právneho systému, je funkcia trestného práva o to dôležitejšia. Trestné právo poskytuje ochranu spoločensko-ekonomickým vzťahom, ktoré vznikajú v procese tvorby, rozdeľovania a využívania centralizovaných a decentralizovaných peňažných fondov (finančných zdrojov) v podmienkach štátu a samosprávnych celkov v záujme finančného zabezpečenia (krytia) plnenia ich úloh. Trestný zákon obsahuje trestné činy, ktoré sankcionujú protiprávne konania proti mene, devízovému hospodárstvu, daňovému a poisťovnému systému, ale aj iné trestné činy, ktorými sa chráni rozpočtová sústava, mimorozpočtové účelové štátne fondy, sústava financií Európskej únie – predvstupové fondy a štrukturálne fondy, financie štátnych podnikov a iných štátnych podnikateľských subjektov, štátnych inštitúcií a verejnoprávných inštitúcií. V prípade porušenia týchto spoločenských záujmov v oblasti finančného práva by sa mala uplatňovať zásada subsidiarity represie. To znamená, že trestnoprávne riešenie by malo predstavovať *ultima ratio*, t.j. poslednú inštanciu, keď ostatné prostriedky riešenia (priestupok, iný správny delikt, atď.) sa ukážu ako neúčinné. Trestné právo by teda malo mať oproti finančnému právu v riešení protiprávných konaní v procese cieľavedomej činnosti štátu a samosprávnych celkov pri tvorbe, rozdeľovaní a využívaní peňažných fondov druhotný (sekundárny) charakter.

1.1. Trestné činy súvisiace s finančným právom

Vlastnícke právo znamená, že každý má právo vlastniť svoj oprávnené nadobudnutý majetok, užívať ho, nakladať s ním a odkázať ho. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku, s výnimkou verejného záujmu, v prípadoch a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon, pričom musí byť včas vyplatená spravodlivá náhrada. Užívanie majetku môže byť upravené zákonom v nevyhnutnej miere v súlade so všeobecným záujmom. Ochrana vlastníckeho práva všetkých druhov vyplýva z článku 20 ods. 1 Ústavy SR, podľa ktorého: *„Každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu“*. Túto ochranu vlastníckeho práva ďalej zabezpečuje predovšetkým Dohovor, konkrétne čl. 1 dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Občiansky zákonník a Obchodný zákonník. Trestnoprávnu ochranu vlastníckych práv zabezpečuje Trestný zákon najmä v štvrtej hlave osobitnej časti. V tejto časti Trestného zákona sú zaradené výlučne trestné činy, kde je vlastnícke právo alebo práva príbuzné vlastníckemu právu jediným alebo primárnym objektom trestného činu. Štvrtá hlava osobitnej časti Trestného zákona chráni majetok prostredníctvom 34 skutkových podstát trestných činov. Kvôli prehľadu v celom Trestnom zákone sú dôležité ustanovenia o výklade pojmov. Obsahujú najdôležitejšie a najčastejšie používané pojmy (§§ 122–137 TZ). Tie sú v porovnaní s právnou úpravou zákona č. 140/1961 Zb. Trestného zákona (účinného do 31.12.2005) podrobnejšie a dôkladnejšie. Bez ich poznania nie je možné aplikovať jednotlivé skutkové podstaty trestných činov. Napríklad určovať výšku trestov nie je možné bez kvalifikácie pojmu škoda. Škodou „malou“ sa rozumie škoda prevyšujúca sumu 266 Eur, od ktorej sa odvíjajú ostatné pojmy – škoda väčšia, škoda značná, škoda veľkého rozsahu (§ 125 ods. 1 TZ).

2. Trestné činy proti majetku

2.1. Úverový podvod

Tento podvod môžu spáchať tí, ktorí sa usilujú o získanie pôžičky, ale aj tí, ktorí rozhodujú o jej pridelení. Tohto trestného činu sa však dopúšťajú aj osoby, ktoré umožnia poskytnúť úver tomu, o kom vedia, že nespĺňa podmienky určené na jeho poskytnutie. V tomto prípade však musí ísť o okruh ľudí vymedzený zákonom, ktorí môžu konať za organizáciu poskytujúcu pôžičku. Úverový podvod ako trestný čin podľa zákona pozostáva z dvoch skutkových podstát, prvou je, keď páchatel vyláka od inej osoby úver alebo zabezpečenie tohto úveru tým, že túto osobu uvedie do omylu ak ide o splnenie podmienok na poskytnutie úveru bankou alebo na jeho splácanie a týmto konaním mu spôsobí malú škodu. Druhou skutkovou podstatou trestného činu úverového podvodu je, ak by bol páchatel zamestnanom, členom, štatutárnym orgánom alebo zástupcom, ktorý má právo konať za toho kto poskytuje úver. Týmto umožní získať úver osobe, pričom si je vedomý, že nespĺňa podmienky potrebné na poskytnutie úveru. V ustanovení § 222 TZ sa stretávame s pojmom vylákania úveru, toto sa týka najmä bankových úverov. Poskytnutie úveru je na základe zmluvy a touto zmluvou sa veriteľ zaväzuje poskytnutím peňažných prostriedkov dlžníkovi v jeho prospech. V zmluve je určené do akej sumy a dlžník sa zaväzuje peňažné prostriedky vrátiť spolu s úrokmi. Každá komerčná banka konkretizuje svoje vlastné podmienky na

poskytnutie úverov pre svoje potreby v obchodných podmienkach. Podľa § 222 ods. 1 sú upravené podmienky na trestnosť činu páchatela. Prvou podmienkou je keď páchatel uviedol do omylu iného v otázke podmienok potrebných na poskytnutie úveru a týmto pádom mu spôsobil malú škodu, čo je druhou podmienkou. Škoda nevzniká vylácaním úveru, pokiaľ sa riadne spláca ale vznikne až nesplácaním splátok. V prípade zistenia tohto trestného činu sa páchatel potrestá odňatím slobody na dva až päť rokov ak je zamestnancom, členom alebo štatutárnym, orgánom alebo ak je zástupcom toho, kto úver poskytuje⁵. Objektom trestného činu úverového podvodu je cudzí majetok, taktiež ako je to definované pri všeobecnom trestnom čine podvodu, špecifikom však je, ten majetok, z ktorého sa poskytuje úver alebo záruka naň. Je dôležité mať na zreteli, že úverom môžu byť len peňažné prostriedky. V prípade poskytnutia peňažných prostriedkov je potrebné rozlišovať zmluvu a úvere a zmluvu o pôžičke. Rozdiel medzi nimi spočíva v tom, že v prípade poskytnutia úveru dlžník musí splatiť úroky. V zmysle Obchodného zákonníka zárukou na splatenie úveru je ručenie. Ručením možno zabezpečiť platný záväzok dlžníka, ale aj záväzok, ktorý vznikne v budúcnosti, alebo jeho vznik závisí od splnenia podmienky. Vznik ručenia je jednostranným písomným vyhlásením ručiteľa voči veriteľovi. Toto vyhlásenie musí obsahovať priamo prevzatie povinnosti upravené v Obchodnom zákonníku alebo musí inak vyplývať z obsahu vyhlásenia, pričom nie je potrebné, aby tieto dva subjekty vyslovili s vyhlásením súhlas. Poskytnutím úveru sú splnené určité podmienky, ktoré sú predmetom zmluvy o poskytnutí úveru alebo zmluvy (napr. ak podnikateľ požiadal o poskytnutie úveru od banky musí uviesť svoj podnikateľský zámer v rámci ktorého uvedie ako bude úver splácať vrátane výšky splátok a ich termínov).

2.2. Poist'ovací podvod

Objektom tohto trestného činu je taktiež ako pri úverovom podvode cudzí majetok, ktorý poskytuje poistné plnenie. Toto plnenie je podmienené uzavretím poistnej zmluvy. Touto zmluvou sa poistiteľ zaväzuje poskytnúť v určenom rozsahu plnenie ak nastane poistná udalosť, ktorá je upravená v zmluve a fyzická alebo právnická osoba, ktorá túto zmluvu uzavrela má povinnosť platiť poistné. Súčasťou poistnej zmluvy sú všeobecné podmienky poistiteľa, od ktorých sa možno odchyliť len v určitých prípadoch alebo ak je to v na prospech poisteného. Aby došlo k trestnosti páchatela vyžaduje sa, aby vylákal od iného plnenie poistného tým, že by predstieral okolnosti, ktoré sa odlišujú od skutočnosti. Pokiaľ ide o plnenie podmienok na poskytnutie tak, ako vyplývajú z poistnej zmluvy. Môže ísť o konanie, opomenutie alebo konkludentné konanie páchatela. Druhou podmienkou trestnosti je, aby páchatel svojim konaním spôsobil malú škodu. O úmyselný trestný čin dôjde, ak ide o úmyselné spôsobenie poistnej udalosti so zámerom získania poistného plnenia a je prípravou na trestný čin poisťovacieho podvodu. K trestnému činu dôjde aj vtedy, ak oprávnená osoba napomôže k získaniu poistného plnenia tomu, o kom vie, že podmienky na jeho poskytnutie nespĺňa. Škoda resp. získaný prospech však ale musia byť v príčinnej súvislosti s konaním páchatela. Skutočnosť, že páchatel nevrátil požičané peňažné prostriedky v dohodnutej lehote ale neskôr, sama o sebe neodvodňuje záver, že obvinený sa obohatil na úkor cudzieho majetku tým, že veriteľa uviedol do omylu a naplnil tým znaky trestného činu podvodu⁶ podľa § 250 ods. 1 písm. a) TZ. Aby došlo k naplneniu skutkovej podstaty tohto trestného činu sa vyžaduje, aby páchatel v čase pôžičky konal úmyselne vypožičané peniaze nevrátiť vôbec, alebo v dohodnutej lehote, alebo konal s vedomím, že peniaze nebude schopný vrátiť.

2.3. Kapitálový podvod

Zavedenie trestného činu kapitálového podvodu do rekodifikovaného Trestného zákona je v podstate reakciou na činnosť nebankových inštitúcií. Jeho ambíciou je postihovať podnikateľov, ktorí sa snažia získať investorov sľubujúc im nepravdivé alebo nereálne výnosy. Alebo zavádzajú nepravdivými údajmi o majetkových pomeroch podniku, do ktorého sa má investovať, či zamlčia nevýhody takéhoto investovania. Objektívna stránka kapitálového podvodu spočíva v tom, že páchatel v súvislosti s ponukou, predajom cenných papierov alebo iných listín ich rozširovaním, ktoré mu sľubujú účasť na majetkových výnosoch podniku alebo v súvislosti s ponukou zvýšiť výnosy takého investovania v prospektoch alebo v iných propagačných materiáloch, ktoré sa týkajú majetkových pomeroch alebo výnosov podniku vo vzťahu k väčšiemu počtu osôb uvádza nepravdivé údaje o výnosoch investovania resp. o majetkových pomeroch podniku, do ktorého sa má investovať, alebo

⁵ Berka J. Úverový podvod / J. Berka, V. Větrovec. – Bratislava : Iura Edition, 2004. – S. 268.

⁶ R 57/1978 ; Samaš O. Trestný zákon / O. Samaš, H. Stiffel, P. Toman. – Bratislava : Iura Edition, 2006. – S. 481.

kto nevýhody takého investovania zamlčí. V tomto prípade sa páchatel potrestá trestom odňatia slobody na jeden až päť rokov. Na trestnosť páchatela je potrebné, aby v súvislosti s ponukou, predajom alebo rozširovaním cenných papierov alebo listín, ktoré sľubujú účasť na majetkových výnosoch podniku, iného uviedol do omylu uvedením nepravdivých údajov o výnosoch investovania podniku alebo o jeho majetkových pomeroch. V skutočnosti ide o klamlivú reklamu prostredníctvom rôznorodých propagačných materiálov, ktorá sa uskutočňuje k väčšiemu počtu osôb, spravidla prevyšujúcemu číslu ako 100. Na trestnosť však nestačí, ak ten, kto uzatvára zmluvu v konkrétnom prípade, zmluvnej strane neuvedie pravdivé alebo reálne údaje. Ide pochopiteľne o úmyselný trestný čin, ktorý bude dokonaný uvedením nepravdivých údajov o výnosoch investovania podniku alebo o jeho majetkových pomeroch.

2.4. Subvenčný podvod

Tento typ podvodu sa výlučne vzťahuje len na dotácie, subvencie, príspevky alebo iné plnenia zo štátneho rozpočtu, rozpočtu verejnoprávnej inštitúcie, rozpočtu obce alebo rozpočtu štátneho fondu, ktorých poskytnutie je viazané na splnenie určitých podmienok, ktoré sú ustanovené zákonom, alebo iným právnym predpisom. Jedná sa o príspevky priamo zo štátneho rozpočtu, ale aj z rozpočtov verejnoprávnych inštitúcií a štátnych fondov. Ustanovenie sa netýka subvencií, dotácií alebo ďalších plnení poskytovaných na základe dobrovoľnosti. Pri tomto podvode sa nevyžaduje spôsobenie škody; iba v odseku 2 sa vyžaduje väčší rozsah. Trestný čin subvenčného podvodu môže mať tri formy:

- vylákание od iného subvencie, dotácie, príspevku alebo iného plnenia aj napriek tomu, že nespĺňa podmienky na ich pridelenie, a to konkrétne tým, že ho uvedie do omylu v otázke ich splnenia;
- použitie neoprávnene získanej subvencie, dotácie, príspevku alebo iného plnenia vo väčšom rozsahu na iný účel ako bol určený.

Páchatel ako zamestnanec, člen, zástupca alebo iná osoba oprávnená konať za toho, kto subvenciu, dotáciu, príspevok alebo iné plnenie poskytuje, umožní získať subvenciu, dotáciu, príspevok alebo iné plnenie, o kom vie, že nespĺňa podmienky určené na jeho poskytnutie. Na trestnosť páchatela sa vyžaduje, aby uvedené plnenie od oprávnenej osoby alebo osôb vylákal tým, že predstiera okolnosti, ktoré nie sú v súlade s príslušným zákonom alebo osobitným predpisom, ktoré určujú spôsob ich poskytovania. Môže sa jednať o konanie, opomenutie, ale taktiež o konkludentné konanie. Podmienkou trestnosti nie je spôsobenie škody, ani získanie nejakého prospechu (tieto znaky sa týkajú iba odsekov 4 až 6). Jedná sa o úmyselný trestný čin a z hľadiska závažnosti je prečinom.

2.5. Podielníctvo

Podielníctvom sa rozumie prevedenie veci na seba alebo iného, ukrytie tejto veci, ktorá bola získaná trestným činom spáchaným inou osobou alebo toho, čo sa za takú vec zadovážilo. Predmetom útoku je cudzia vec získaná trestným činom (napr. krádež) inej osoby. Vec musí byť zadovážená trestným činom spáchaným inou osobou (predikatívny trestný čin, t. j. trestný čin, ktorým bola vec, ktorá je predmetom podielníctva, získaná). Spravidla ide o trestné činy proti majetku, ale je možné, že pôjde aj o trestný čin nemajetkovej povahy (napr. prijímania úplatku podľa § 328 TZ, nedovolennej výroby omamných látok a pod.). Môže ísť o hnutelné ale aj o nehnuteľné veci. Ukrytie alebo prevedenie veci, ktorá bola získaná priestupkom spáchaným inou osobou, na seba samého alebo na iného, nie je trestným činom. Podľa ustanovenia § 232 TZ sa vyžaduje, aby vec, ktorá bola získaná trestným činom spáchaným inou osobou, mala väčšiu hodnotu, ak to tak nie je, jej ukrytie alebo prevedenie na seba alebo na inú osobu z nedbanlivosti nie je trestné. Na rozdiel od ustanovenia § 231 TZ, trestný čin podielníctva podľa § 232 TZ nemožno spáchať ukrytím alebo prevedením na seba alebo iného toho, čo sa za takú vec zadovážilo. Z hľadiska subjektívnej stránky sa vyžaduje zavinenie z nedbanlivosti, vopred prisľúbené ukrytie veci nie je možné považovať za trestný čin podielníctva, ale tu ide o účasť na páchaní hlavného trestného činu v podobe pomoci. Pre naplnenie znakov trestného činu podielníctva podľa § 251 Trestného zákona nie je rozhodujúce, z akého dôvodu podielník previedol vec získanú trestným činom spáchaným inou osobou na seba⁷.

⁷ R 42/1971; Samaš O. Trestný zákon / O. Samaš, H. Stiffel, P. Toman. – Bratislava: Iura Edition, 2006. – S. 498.

2.6. Porušovanie povinnosti pri správe cudzieho majetku

Tento trestný čin sa vzťahuje na osoby, ktorým bolo zverené opatrovanie alebo správa cudzieho majetku zákonom, na základe zákona alebo rozhodnutím súdu. Uplatňuje sa v prípade, keď nie je možné preukázať, že škoda na tomto majetku bola spôsobená obohatením seba samého alebo inej osoby. Ustanovenie § 237 TZ vyžaduje úmyselné zavinenie a ustanovenie § 238 TZ vyžaduje zavinenie z nebanlivosti. Hlavným dôvodom na zakotvenie nebanlivostnej formy tohto trestného činu bol stále sa zväčšujúci počet trestných činov nazývaných všeobecne ako "tunelovanie", ktorých sa dopúšťajú osoby oprávnené spravovať a v rámci výkonu tejto správy nakladať s majetkom tretích osôb, a to najmä právnických osôb. Objektom tohto trestného činu je cudzí majetok a osobitný vzťah dôvery k pojmu "cudzí majetok". Podstatou trestného činu je konanie uvedené v odseku 1 tohto zákona, ktorým vzniká škoda na cudzom majetku, bez ohľadu na to, či sa páchatel obohatil, alebo nie. Z hľadiska subjektívnej stránky sa vyžaduje úmysel, ktorý musí obsahovať aj porušenie konkrétnej povinnosti opatrovať alebo spravovať cudzí majetok. Na trestnosť podľa § 237 TZ sa vyžaduje malá škoda a podľa § 238 TZ je to škoda značná.

2.7. Trestné činy hospodárske

Hospodárske trestné činy, na rozdiel od majetkovej trestnej činnosti, tvoria iba malú časť z celkového počtu objasnených trestných činov. Sú charakterizované vysokou latenciou, pričom páchatelovi plynú z uvedenej trestnej činnosti veľké zisky, podstatne vyššie ako pri páchaní majetkovej trestnej činnosti. K osobitostiam tohto druhu trestnej činnosti patrí i skutočnosť, že na rozdiel od majetkovej trestnej činnosti sa hospodárskych trestných činov dopúšťajú osoby s vyšším vzdelaním – stredoškolským a nezriedka vysokoškolským, prípadne tieto osoby riadia tzv. vykonávateľov. Sú to osoby, ale i skupiny osôb s odbornými vedomosťami z oblasti ekonomiky, práva, manažmentu, daňových, colných a iných oblastí. Tieto osoby svoje vedomosti využívajú na páchanie trestnej činnosti, pričom používajú komplikované metódy jej páchania a zastierania. Nezriedka, a to predovšetkým v prípadoch, v ktorých je takouto trestnou činnosťou spôsobená škoda v desiatkach miliónov eur, sú pri páchaní trestných činov využívané nastrčené osoby, ktoré v počiatkoch ani nedoceňujú svoje protiprávne konanie. Sú prípady, keď voči týmto osobám ako najslabšiemu článku, cez ktorý hrozí najskôr odhalenie páchatelov, je používané i hrubé fyzické násilie. V uvedených trestných činoch práve preukazovanie subjektívnej stránky trestného činu je veľmi obtiažne a časovo náročné. Hlavnými dôkazmi v hospodárskej trestnej činnosti spravidla nebývajú výpovede svedkov, ale listinné dôkazy (účtovné doklady, daňové doklady, daňové priznania, protokoly z kontrol, rôzne povolenia, licencie a pod.), odborné vyjadrenia a znalecké posudky. Trestné konanie je závislé na zabezpečení a vyhodnotení uvedených dôkazov.

2.7.1. Neoprávnené obchodovanie s devízovými hodnotami a poskytovanie devízových služieb

Prostredníctvom tohto trestného činu Slovenská republika zabezpečuje ochranu spoločenských vzťahov vznikajúcich v podnikateľskej oblasti, ktoré súvisia s obchodovaním s devízovými hodnotami alebo s poskytovaním devízových peňažných služieb. Objektom tohto trestného činu je teda ochrana spoločenských vzťahov vznikajúcich v oblasti podnikateľského prostredia, ktoré súvisia s obchodovaním s devízovými hodnotami alebo s poskytovaním devízových peňažných služieb. Je to teda ochrana monopolu s devízovými hodnotami. Na rozdiel od ustanovenia § 251, ktoré umožňuje trestný postih neoprávneného podnikania všeobecne, toto ustanovenie postihuje len neoprávnené obchodovanie v obmedzenom rozsahu. Objektívna stránka tohto trestného činu predpokladá neoprávnené obchodovanie s devízovými hodnotami alebo s neoprávneným poskytovaním devízových peňažných služieb závažnejším spôsobom konania, vo väčšom rozsahu. Postihnutie prichádza do úvahy vtedy, keď devízový orgán zistí nedostatky v činnosti kontrolovanej osoby spočívajúce v porušení alebo v obchádzaní ustanovení Devízového zákona alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na jeho vykonanie, v nedodržaní alebo prekročení podmienok určených v devízovej licencií alebo v osobitnom povolení. Devízovými prostriedkami sa podľa § 2 písm. e) Devízového zákona č. 202/1995 Z. z. rozumejú peňažné prostriedky v cudzej mene, zlato, zahraničné cenné papiere a finančné deriváty. Neoprávneným obchodovaním s devízovými (hodnotami) prostriedkami sa rozumie obchod bez devízovej licencie alebo devízového povolenia, prípadne nad ich rámec alebo v rozpore s nimi. O udelení tejto devízovej licencie na vykonávanie obchodov s devízovými hodnotami alebo na poskytovanie devízových

peňažných služieb rozhoduje Národná banka Slovenska. Neudeľuje sa bankám, zahraničným bankám alebo pobočkám zahraničných bánk, ani obchodníkom s cennými papiermi, pobočkám zahraničných obchodníkov s cennými papiermi, sprostredkovateľom investičných služieb a správcovským spoločnostiam. Devízovými peňažnými službami sa podľa § 2 písm. n) Devízového zákona rozumie poskytovanie služieb tretím osobám v rámci podnikania, ktorých predmetom je vykonávanie alebo sprostredkovanie cezhraničných prevodov peňažných prostriedkov v mene euro alebo cudzej mene, prípadne prevádzkovanie obchodných zastúpení na vykonávanie alebo sprostredkovanie takýchto cezhraničných prevodov. Závažnejší spôsob konania – v zmysle § 138 TZ sa ním rozumie: páchanie trestného činu so zbraňou okrem trestných činov úkladnej vraždy podľa § 144, vraždy podľa § 145 TZ, zabitia podľa § 147 TZ a § 148 TZ, usmrtenia podľa § 149, ublíženia na zdraví podľa § 155 TZ, § 156 TZ a § 157 TZ, po dlhší čas, surovým alebo trýznivým spôsobom, násilím, hrozbou bezprostredného násillia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy, vlámaním, lstou, využitím tiesne, neskúsenosti, odkázanosti alebo podriadenosti, porušením dôležitej povinnosti vyplývajúcej z páchatelovho zamestnania postavenia alebo funkcie alebo uloženej mu podľa zákona, organizovanou skupinou, alebo na viacerých osobách. Páchatelom tohto trestného činu môže byť ktokoľvek – všeobecný subjekt, kto neoprávnene obchoduje s devízovými hodnotami alebo bez povolenia poskytuje devízové peňažné služby. Na naplnenie subjektívnej stránky sa vyžaduje úmyselné zavinenie. Pri kvantifikácii výšky značného prospechu, ako aj prospechu veľkého rozsahu sa vychádza z výkladového pravidla upraveného v § 125 ods. 1 TZ. K okolnostiam umožňujúcim použitie prísnejšej trestnej sadzby patrí aj to, ak páchatel trestný čin spáchal ako člen nebezpečného zoskupenia – § 141 alebo za krízovej situácie – § 134 ods. 2. Jednočinný súbeh s trestným činom neoprávneneho podnikania – § 251 alebo s trestným činom podvodu – § 221 je vylúčený. Menej závažné protiprávne konanie možno postihnúť ako priestupok podľa § 24 ods. 1 písm. a) zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch. V tomto prípade by tak išlo o priestupok na úseku podnikania, keď osoba na úseku obchodu alebo pri inom poškodí iného na cene, akosti, množstve alebo hmotnosti pri predaji tovaru alebo poskytovaní iných služieb.

2.7.2. Nepovolená výroba liehu

Môžem konštatovať, že objektom tohto trestného činu je ochrana záujmov spoločnosti pred nepovolenou výrobou liehu, ktoré môže znamenať nebezpečenstvo pre zdravie ľudí. Z hľadiska objektívnej stránky tejto skutkovej podstaty ustanovenie § 253 obsahuje dve základné skutkové podstaty uvedené v odsekoch 1 a 2. Objektívna stránka odseku 1 spočíva v konaní páchatela, ktorý bez povolenia vo väčšom množstve vyrába lieh, alebo lieh vyrobený bez povolenia prechováva vo väčšom množstve alebo uvádza do obehu. Objektívna stránka odseku 2 spočíva v konaní páchatela, ktorý neoprávnene vyhotoví alebo prechováva zariadenie na výrobu liehu. "Z uvedeného je zrejmé, že ide o dve samostatné základné skutkové podstaty. Tieto skutkové podstaty sa navzájom odlišujú predmetom útoku aj vývojovým štádiom trestného činu. Pokiaľ podľa § 253 ods. 1 ide o dokonaný trestný čin, podľa § 253 ods. 2 ide o prípad, keď príprava je trestná ako dokonaný trestný čin, aj keď nespĺňa všetky podmienky uvedené v § 13 TZ. Konanie páchatela podľa odseku 1 alebo 2 je v rozpore so zákonom č. 467/2002 Z. z. o výrobe a uvádzaní liehu na trh"⁸. Podľa súdnej praxe na trestnosť činu sa vyžaduje spravidla 15 litrov čistého alkoholu. Páchatelom tohto trestného činu môže byť ktokoľvek – všeobecný subjekt. Na naplnenie subjektívnej stránky sa v prípade tohto trestného činu vyžaduje úmyselné zavinenie.

⁸ "Výrobou liehu sa podľa § 2 ods. 2 písm. c) zákona o výrobe a uvádzaní liehu na trh rozumie výroba surového liehu, výroba rafinovaného liehu, zušľachtovanie liehu, výroba destilátov, výroba sulfítového liehu a výroba syntetického liehu. K pojmu lieh podľa § 2 ods. 1 zákona o výrobe a uvádzaní liehu na trh je uvedené, že (1) Liehom na účely tohto zákona sa rozumie a) etylalkohol, ktorý je vyrobený alkoholovou fermentáciou surovín poľnohospodárskeho pôvodu skvasiteľných na lieh a ich následnou destiláciou alebo jeho iným následným oddelením b) zmes etylalkoholu s inými alkoholmi a látkami, ak obsah etylalkoholu v zmesi je vyšší ako 15 objemových percent c) liehovina, ktorou sa rozumie kvapalina obsahujúca etylalkohol, určená na priamu ľudskú spotrebu alebo na výrobu iných požívatín; má špecifické organoleptické vlastnosti a množstvo etylalkoholu najmenej 15 objemových percent okrem vaječných likérov a likérov s vajcom s dovoleným množstvom etylalkoholu najmenej 14 objemových percent; liehovina sa môže vyrábať destiláciou, maceráciou alebo zmiešaním d) lieh s obsahom 95 objemových percent etylalkoholu používaný na lekárske a farmaceutické účely e) etylalkohol vyrobený destiláciou alebo iným oddelením zo skvasených roztokov pochádzajúcich z výroby celulózy (sulfitový, hydrolyzný lieh) f) etylalkohol vyrobený chemickou syntézou (syntetický lieh). Prechovávaním sa rozumie faktická držba liehu páchatelom, ktorý ho môže mať v jeho bydlí, prípadne v iných priestoroch, skrýši, v úschove. Uvádzaním do obehu sa zvyčajne rozumie dodanie liehu, predaj, ponúkanie na účely predaja, obmena a pod. V zmysle § 2 ods. 2 písm. e) cit. zákona o výrobe a uvádzaní liehu na trh sa rozumie dodanie liehu, ktorý je výsledkom činnosti upravenej týmto zákonom, predaj, ponúkanie na účely predaja, obmena. Zariadením na výrobu liehu sa rozumie každé zariadenie, ktoré bolo zhotovené na účely nepovolenej výroby liehu" (Zákon o výrobe a uvádzaní liehu na trh, č. 467/2002).

2.7.3. *Falšovanie a pozmeňovanie kontrolných a technických opatrení na označenie tovaru*

Objektívna stránka skutkovej podstaty spočíva v konaní páchatela, ktorý falšuje alebo pozmení kontrolné známky, kontrolné pásky alebo iné kontrolné technické opatrenia na označenie tovaru na daňové účely alebo na iné účely stanovené všeobecne záväzným právnym predpisom v úmysle spôsobiť inému škodu, alebo ktorý také kontrolné známky uvádza do obehu alebo ich použije ako pravé alebo ich prechováva. Skutková podstata tohto trestného činu tak postihuje rôzne formy porušovania predpisov za účelom zabránenia daňových únikov, hlavne vo vzťahu ku spotrebným daniam. Ustanovenie tohto trestného činu možno v súčasnej dobe uplatňovať v súvislosti s porušovaním povinnosti k označeniu tabakových výrobkov a vybraných alkoholických nápojov vyrobených na Slovensku alebo dovezených na Slovensko a to aj z iného členského štátu Európskej únie. Označenie tabakových výrobkov a kontrola sú upravené v zákone číslo 106/2004 Z. z. o spotrebnej dani z tabakových výrobkov v znení neskorších predpisov. Podľa týchto ustanovení musia byť všetky tabakové výrobky vyrobené na daňovom území Slovenskej republiky, ak sú už na toto územie dovezené, musia byť označené tabakovou nálepkou, okrem tabakových výrobkov určených na vývoz, pre dopravu do iného členského štátu alebo tých, čo nemusia byť dovezené na daňové územie SR v uzatvorených jednotkových baleniach. Nákup od výrobcu nálepiek a distribúciu zaistuje poverený colný úrad, od ktorého si ich objednávajú jednotliví odberatelia. Tieto nálepky nesmú byť predané alebo bezodplatne predané ďalším osobám. Značenie alkoholických nápojov je upravené zákonom číslo 105/2004 Z. z. o spotrebnej dani z liehu v znení neskorších predpisov. V predmete úpravy uvedenej v § 1 tohto zákona je stanovená povinnosť značiť lieh v spotrebiteľskom balení, vyrobený na daňovom území SR alebo dovezený na toto územie a zákon ďalej mimo iného upravuje podmienky nakladania s liehom vrátane spôsobu jeho značenia a evidencie a ďalej výkon štátnej správy a kontroly nad dodržovaním povinností stanovených týmto zákonom vrátane prípadných sankcií. Zákon rovnako určuje výnimky týchto povinností, ktorou je napr. výsledok pestovateľského pálenia ovocia. Každá kontrolná páska obsahuje povinné údaje. Kontrolné pásky sú predávané colnými orgánmi registrovaným osobám. Predaj alebo predanie týchto pásk ďalším osobám je zakázané. Akékoľvek úmyselné nedodržanie zákonných pravidiel stanovených príslušnými predpismi pre registráciu, objednávky, distribúciu, predaj, používanie, evidenciu, platenie, vrátenie a ničenie nálepiek s cieľom spôsobiť inému škodu alebo zabezpečiť sebe alebo inému protiprávny prospech je trestné podľa tohto zákona a postihnutelné je i uvádzanie tovaru do obehu bez označenia pre daňové účely. Ako príklad možno uviesť prípady z poslednej doby, kedy boli colnými orgánmi odhalené ilegálne výrobné alkoholy a cigariet. Páchatelom podľa tohto trestného činu môže byť ktokoľvek (všeobecný subjekt) tzn. výrobca nálepiek a kontrolných pásk alebo ich predajca, výrobca a dovozca tovaru, ktorý má byť nálepkami alebo kontrolnými páskami označený, pracovník colného úradu do ktorého povinností spadá manipulácia s predmetnými nálepkami a kontrolnými páskami. Pre naplnenie prvého odseku tohto ustanovenia trestného zákona nie je požadované spôsobenie škody alebo výška získaného neoprávneného prospechu, prípadne výška do obehu uvedeného tovaru, ale úmyselné porušovanie predpisov s cieľom škodu alebo protiprávny prospech spôsobiť.

2.7.4. *Skresľovanie údajov hospodárskej a obchodnej evidencie*

Z hľadiska objektívnej stránky skutková podstata podľa § 259 obsahuje dve objektívne stránky:

Objektívna stránka, ktorá spočíva v konaní páchatela, ktorý uvedie nepravdivé alebo hrubo skresľujúce údaje vo výkaze, v hlásení, vo vstupných údajoch vkladných do počítača alebo v iných podkladoch uvedených v tomto ustanovení.

Objektívna stránka, ktorá spočíva v konaní páchatela, ktorý v úmysle uvedenom v odseku jedna:

- urobí zásah do technického alebo programového vybavenia počítača;
- podklady uvedené v odseku 1 zničí, poškodí, urobí neupotrebitelnými alebo ich nevedie.

Objektívna stránka skutkovej podstaty podľa § 260 TZ spočíva v páchaní trestného činu podľa § 259 ods. 1, okrem písm. a) alebo b) a v spôsobení škody veľkého rozsahu (§ 125 ods. 1). V tomto prípade ide o trestnoprávnu normu, ktorá odkazuje na právne normy upravujúce najmä štatistiku a účtovníctvo. Pri posudzovaní závažnosti konania, ktoré napĺňa formálne znaky trestného činu podľa už spomínaného paragrafu je nutné hodnotiť aj ekonomickú zodpovednosť porušovania predpisov. Skutočnosť, že tieto predpisy boli po spáchaní činu zrušené alebo ekonomicky nevyhovujúce, výrazne znižuje závažnosť takéhoto konania. Hrubo skresľujúce údaje sú údaje, ktoré sčasti chybne alebo neúplne informujú o podstatných okolnostiach, ktoré slúžia na kontrolu hospodárenia. Pod výkazom sa rozumie najmä účtovníctvo podnikateľa. Hlásenie predstavujú najmä informácie

ktoré sa podávajú podľa zákona č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách v znení neskorších predpisov, zákona č. 10/1993 Z. z. o Fonde zamestnanosti Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a pod. Neoprávnené výhody sú také výhody, ktoré by hospodársky subjekt pri dodržaní hospodárskej disciplíny nedosiahol. Samozrejme môže ísť aj o zabezpečenie podmienok na priaznivejšie a plynulejšie plnenie hospodárskych úloh v budúcnosti. Dotáciou sa rozumie plnenie zo štátneho rozpočtu alebo rozpočtu obce na podporu regiónov, prípadne určitých činností na základe zákona. Pod subvenciou sa zvyčajne rozumie akýkoľvek nenávratný finančný prostriedok zo štátnych zdrojov, ktorý je poskytovaný priamo vládou krajiny vývozu alebo nepriamo prostredníctvom verejnoprávnej ustanovizne alebo prostredníctvom fyzickej osoby alebo právnickej osoby krajiny vývozu, ako aj oslobodenie od daní alebo poplatkov poskytované ako výhoda na tovar vyrobený a vyvážený z krajiny vývozu alebo predaný na jej domácom trhu. Iné plnenie predstavuje napríklad príspevky poskytované fyzickým osobám alebo právnickým osobám na základe zákona zo štátneho rozpočtu, rozpočtu verejnoprávných inštitúcií, z rozpočtu vyššieho územného celku alebo z rozpočtu obce. Páchatelom týchto trestných činov môže byť ktokoľvek (všeobecný subjekt).

Na subjektívne naplnenie trestného činu sa vyžadujú dve odlišné zavinenia:

- podľa § 259 TZ sa vyžaduje úmyselné zavinenie;
- podľa § 260 TZ sa vyžaduje nedbanlivostné zavinenie.

Pri zisťovaní značného prospechu, značnej škody, škody veľkého rozsahu sa vychádza z výkladového pravidla upraveného v § 125 ods. 1 TZ. K okolnostiam, ktoré umožňujú uložiť prísnejší trest patrí aj to, že čin bol spáchaný závažnejším spôsobom konania (§ 138 TZ) alebo z osobitého motívu (§ 140 TZ), prípadne, že páchatel spôsobí obzvlášť závažnú poruchu v chode hospodárstva Slovenskej republiky, prípadne iný obzvlášť závažný následok. Menej závažné protiprávne konanie možno postihnúť ako priestupok podľa § 21 zákona č. 372/1990 zb. o priestupkoch⁹.

2.7.5. Porušenie predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru

Objektom tohto trestného činu je záujem štátu riadne kontrolovať pohyb tovaru a zároveň vyberať spotrebné dane z tohto tovaru.

Objektívnu stránku skutkovej podstaty predstavuje páchatel, ktorý môže:

- a) nakladať s kontrolnými známkami, kontrolnými páskami alebo inými kontrolnými technickými opatreniami na označenie tovaru v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom v úmysle spôsobiť škodu alebo dosiahnuť neoprávnený prospech;
- b) v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom dovážať, vyvážať, prepravovať, dať prepraviť, uvádzať do obehu alebo prechovávať tovar bez kontrolných známk, kontrolných pásk alebo bez iných kontrolných opatrení na jeho označenie určené na daňové účely alebo na iné účely ustanovené zákonom¹⁰.

Nakladanie v rozpore s právnym predpisom predstavuje nakladanie s kontrolnými technickými opatreniami na označenie tovaru, ktoré je v rozpore so zákonmi o spotrebných daniach, so zákonom č. 618/2003 Z. z. o autorskom zákone a právach, ktoré súvisia s autorským právom, so zákonom č. 10/2004 Z. z. o puncovníctve a skúšaní drahých kovov v znení neskorších predpisov a pod. Pod uvádzaním tovaru do obehu bez kontrolných technických opatrení je nutné rozumieť napríklad predaj cigariet alebo alkoholických nápojov bez kontrolnej pásky.

3. Trestný zákon pri ochrane meny a peňažného obehu ako prostriedok ultima ratio

Zák. č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších noviel zakotvuje medzi trestné činy hospodárske v piatej hlave tretí diel v §§ 270 až 275 trestnoprávnu ochranu meny a peňažného obehu. Práve ochrana meny a peňažného obehu patrí k základným predpokladom stability ekonomiky. Emisia bankoviek a mincí a riadenie

⁹ Trestné právo hmotné, osobitná časť / J. Ivor a kol. – Bratislava : Iura Edition, 2006. – S. 65.

¹⁰ Tamtiež. – S. 76.

peňažného obehu prislúcha Národnej banke Slovenska¹¹. Národná banka Slovenska predovšetkým určuje menovú politiku, vydáva bankovky a mince, riadi, koordinuje a zabezpečuje peňažný obeh, prispieva k stabilite finančného systému ako celku, k bezpečnému fungovaniu finančného trhu, ochrane klientov a k rešpektovaniu pravidiel hospodárskej súťaže¹². Trestnoprávna ochrana meny a peňažného obehu je zahrnutá do šiestich trestných činov, ktorých skutkové podstaty túto ochranu dostatočne zabezpečujú. Treba si však v tejto súvislosti uvedomiť účel uplatnenia trestného práva. Trestné právo predstavuje aj v prípade trestných činov proti mene tzv. ultima ratio, teda prostriedok poslednej inštatncie. Zodpovednosť podľa Trestného zákona tak prichádza do úvahy len vtedy, keď ostatné právne prostriedky sa ukážu ako neúčinné. Štát potom prichádza k záveru, že neexistuje už iné riešenie ako trestnoprávne.

Medzi trestné činy ohrozujúce menu a peňažný obeh sa zaraďujú:

- trestný čin falšovania, pozmeňovania a neoprávnenej výroby peňazí a cenných papierov (§ 270 TZ);
- trestný čin uvádzania falšovaných, pozmenených a neoprávnene vyrobených peňazí a cenných papierov (§ 271 TZ);
- trestný čin výroby a držby falšovateľského náčinia (§ 272 TZ);
- trestný čin ohrozovania obehu peňazí (§ 273 TZ);
- trestný čin falšovania, pozmeňovania a nedovolennej výroby kolkových známok, poštových cenín, nálepiek a poštových pečiatok (§ 274 TZ);
- trestný čin falšovania a pozmeňovania kontrolných technických opatrení na označenie tovaru (§ 275 TZ).

3.1. Falšovanie, pozmeňovanie a neoprávnená výroba peňazí a cenných papierov

Prostredníctvom tohto trestného činu Slovenská republika zabezpečuje ochranu slovenských a cudzozemských peňazí a cenných papierov pred ich falšovaním, pozmeňovaním a neoprávnenou výrobou. Táto ochrana je v súlade s Dohovorom o potieraní peňazokazectva, ktorý bol vyhlásený v Zbierke zákonov pod číslom 15/1932. Tento trestný čin obsahuje dve skutkové podstaty trestného činu¹³. Podľa prvej objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu¹⁴, konanie je trestné, ak páchatel' sebe alebo inému zadováži falšované, pozmenené alebo neoprávnene vyrobené peniaze alebo cenné papiere, alebo ktorý takéto peniaze alebo cenné papiere prechováva. Druhá objektívna stránka skutkovej podstaty spočíva v konaní páchatela, ktorý falšuje, pozmení alebo neoprávnene vyrobí peniaze alebo cenné papiere, alebo ktorý falšuje, pozmení alebo neoprávnene vyrobí peniaze alebo cenné papiere v úmysle dať ich ako pravé alebo ako peniaze alebo cenné papiere vyššej hodnoty, alebo ktorý falšované, pozmenené alebo neoprávnene vyrobené peniaze alebo cenné papiere dá ako pravé. Na naplnenie znaku "dá ako pravé" stačí akékoľvek páchatel'ovo odovzdávanie takýchto peňazí alebo cenných papierov inej osobe ako pravých, pričom nie je rozhodujúce, akým spôsobom naložili s takýmito peniazmi alebo cennými papiermi noví majitelia. Falšovaním¹⁵ sa pritom rozumie neoprávnená výroba napodobením bankoviek, mincí a listinných cenných papierov (obkreslením, fotografovaním, tlačou, razením, odlievaním, atď.) podobou porovnateľných s pravými bankovkami, mincami a listinnými cennými papiermi tej istej meny, nominálnej hodnoty alebo emisie do tej miery, že vzhľadom na svoju kvalitu i vzhľad by za určitých podmienok mohli byť pri ich bežnom použití zameniteľné za pravé peniaze alebo cenné papiere a ako také preniknúť do peňažného obehu, resp. na trh s cennými papiermi¹⁶. Pozmeňovaním sa rozumie vykonanie zmeny na peniazoch, resp. cenných

¹¹ Kubincová S. Komerčná banka je akciová spoločnosť s prísnejšími pravidlami / S. Kubincová // Notitiae Novae Facultatis Iuridicae / Právnická fakulta UMB. – Banská Bystrica, 2006. – Roč. 10–11. – S. 150–163.

¹² § 2 zák. č. 566/1992 Z. z. a zák. č. 483/2001 Z. z.

¹³ Skutkovou podstatou trestného činu sa rozumie súhrn typových znakov, ktorými sa od seba odlišujú rôzne druhy trestných činov. Význam skutkových podstat spočíva v presnom stanovení podmienok trestnej zodpovednosti, ktoré sa realizuje výpočtom znakov trestného činu.

¹⁴ Objektívnou stránkou skutkovej podstaty trestného činu je vonkajšia charakteristika trestného činu, ktorá spočíva v konaní, následku a príčinnom vzťahu medzi konaním a následkom. Objektívnu stránku vyjadruje aj hmotný predmet útoku, účinok, miesto, čas a spôsob vykonania činu.

¹⁵ R 3/1991: Falšovanými peniazmi sú akékoľvek napodobeniny, ktoré vzhľadom na svoju kvalitu môžu byť pri uvádzaní, hoci len za určitých okolností (napríklad pri platení za zníženej viditeľnosti v nočnom podniku a v podobných situáciách), zamenené s pravými peniazmi, a tak sa dostať do obehu, to znamená, že sú spôsobilé na to, aby páchatel' ich uvádzaním v zmysle ustanovenia § 270 ods. 1 druhá alinea porušil záujmy, ktoré spočívajú v ochrane meny, či už slovenskej alebo cudzej (upravené znenie).

¹⁶ Falšovaním alebo pozmeňovaním sa rozumie aj zostavenie bankovky z častí iných platných peňazí, hoci len jedna časť zostaveného platidla pochádza z inej bankovky alebo štátovky. Nemožno však považovať za falšovanie a pozmeňovanie peňazí zlepenie bankovky alebo štátovky z pôvodných častí toho istého platidla, ktoré boli predtým oddelené (R 5/1967, R 58/1978).

papieroch, ktoré boli vzaté do obehu, aby sa podobali peniazom alebo cenným papierom, ktoré sú v obehu, alebo úprava peňazí alebo cenných papierov s nižšou hodnotou na peniaze alebo cenné papiere s vyššou hodnotou. K okolnostiam umožňujúcim uložiť prísnejší trest až do 20 rokov patrí, že čin bol spáchaný závažnejším spôsobom konania alebo členom nebezpečného zoskupenia¹⁷. Menej závažné konanie možno postihnúť ako priestupok¹⁸, ktorý postihuje neoprávnené zhotovenie, resp. uvedenie do obehu predmetu, ktorý by mohol byť zamenený so zákonnými peniazmi, pričom nezáleží na zámere, ktorý tým páchatel sleduje.

3.2. Uvádzanie falšovaných, pozmenených a neoprávnenne vyrobených peňazí a cenných papierov

To isté ako pri predchádzajúcom trestnom čine aj tu štát zabezpečuje ochranu slovenských a cudzozemských peňazí a cenných papierov pred ich falšovaním, pozmeňovaním a neoprávnenou výrobou. Tento trestný čin obsahuje až tri skutkové podstaty trestných činov, teda páchatel môže spáchať tri od seba odlišné konania, aby spáchal predmetný trestný čin. Jednočinný súbeh týchto skutkových podstát pritom možný nie je. Prvá objektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu spočíva v konaní páchatela, ktorý dovezie, prepraví, prijme alebo získa falšované, pozmenené a neoprávnenne vyrobené peniaze a cenné papiere s cieľom ich uviesť do obehu. Druhá objektívna stránka skutkovej podstaty spočíva v konaní páchatela, ktorý falšované alebo pozmenené, alebo neoprávnenne vyrobené peniaze, ktorými mu bolo platené ako pravými, dá do obehu ako pravé. Tretia objektívna stránka skutkovej podstaty spočíva v konaní páchatela, ktorý použije falšované alebo pozmenené alebo neoprávnenne vyrobené cenné papiere ako pravé. Zákonodarca pri tomto trestnom čine zohľadňuje skutočnosť, že i sami páchatelia tohto činu boli predtým poškodení, resp. podvedení, a tak ich postihuje miernejšie než páchatelov trestného činu falšovania, pozmeňovania a neoprávnenej výroby peňazí a cenných papierov. Páchatelom tohto trestného činu môže byť len ten, kto falšované alebo pozmenené peniaze dobromyseľne prijal ako protihodnotu za predanú vec alebo platenú službu, alebo za iné odplatné konanie, ktoré nemusí byť v súlade s právom alebo sa môže priečiť dobrým mravom a tieto peniaze dá do obehu ako pravé¹⁹. V takom prípade musia mať napríklad peniaze funkciu obeživa alebo platidla. Páchatel, ktorý na žiadosť iného páchatela, ktorý za odplatu nadobudol falšované peniaze, predstiera, že tieto peniaze patria jemu a odovzdá ich pred platbou nadobúdateľovi týchto peňazí, aby za oboch "zaplatil" účet, nie je spolupáchatelom, ale účastníkom na dokonanom trestnom čine uvádzania falšovaných, pozmenených a neoprávnenne vyrobených peňazí a cenných papierov²⁰.

3.3. Výroba a držba falšovateľského náčinia

Týmto trestným činom štát zabezpečuje ochranu meny a cenných papierov, verejných listín, úradných pečatí a úradných uzáverov pred ich falšovaním alebo pozmeňovaním. Účelom je postihnúť konanie páchatela, ktorý vyrobí, sebe alebo inému zadováži alebo prechováva falšovateľské náčinie, ktoré je všeobecne určené na falšovanie alebo pozmeňovanie peňazí, cenných papierov, listín a pečatí. Objektívna stránka skutkovej podstaty spočíva v konaní páchatela, ktorý vyrobí, sebe alebo inému zadováži alebo prechováva nástroj alebo iný predmet, alebo počítačový program určený na falšovanie alebo pozmeňovanie peňazí alebo ich ochranných prvkov, cenných papierov, verejných listín, úradných pečatí a úradných uzáverov alebo znakov. Čin je pritom dokonaný už samou výrobou, zadovážením, resp. prechovávaním falšovateľského náčinia. Týmto falšovateľským náčiním sa rozumie nástroj, stroj, prístroj, náradie alebo iný predmet určený na falšovanie a pozmeňovanie. Iným predmetom sa rozumie farbivo, papier použiteľný na falšovanie alebo pozmeňovanie, drahé kovy a iné suroviny. Prechovávaním je držba a akákoľvek dispozícia s falšovateľskými nástrojmi a predmetmi alebo s takým počítačovým systémom, ktorá môže byť aj len prechodná, napr. preprava z miesta na miesto. Spravidla pôjde o ukrytie takýchto vecí a pri počítačovom programe jeho uchovávanie v technickom zariadení počítača alebo na inom technickom nosiči určenom pre počítač.

¹⁷ § 138 TZ, § 141 TZ.

¹⁸ § 27 ods. 1 písm. a) zák. č. 372/1990 Zb. o priestupkoch.

¹⁹ R 29/1982: Ustanovenie § 271 TZ predpokladá, že falšovanými peniazmi bolo platené páchatelovi ako pravými, takže falšované peniaze musia mať funkciu obeživa alebo platidla. Takýto predpoklad však nie je splnený v prípade, ak naši občania za slovenské koruny nakupujú cudzie peniaze od súkromnej osoby (upravené znenie).

²⁰ R 39/1998 ; R 29/1982.

3.4. Ohrozovanie obehu peňazí

V tomto prípade štát zabezpečuje ochranu nerušeného a funkčného peňažného obehu tuzemských peňazí. Objektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu spočíva v konaní páchatela, ktorý bez zákonného dôvodu odmieta tuzemské peniaze alebo poškodzuje tuzemské peniaze. V prípade naplnenia skutkovej podstaty trestného činu hrozí páchatelovi až šesť mesiacov, ide teda o prečin, pričom sa vyžaduje úmyselné zavinenie. Odmietaním tuzemských peňazí bez zákonného dôvodu sa rozumie akékoľvek odmietnutie peňazí, na ktoré právny predpis nedáva žiadne oprávnenie²¹. Poškodzovaním tuzemských peňazí sa chápe najmä akékoľvek zámerné znižovanie použiteľnosti platných tuzemských peňazí na určený účel. Ide o mechanické či iné poškodzovanie, napr. roztrhnutie, strihanie, pálenie, dokresľovanie figurálnych obrazov, dokresľovanie údajov na ich okraj, a pod. V praxi sa však môže stať, že skutok bude z hľadiska subjektívnej stránky posúdený, že bol spáchaný z neobľahčivosti, keďže mnohí páchatelia ani netušia o trestnoprávnom postihu za takéto konanie, čím by nenaplnil skutkovú podstatu trestného činu a bol by posúdený pravdepodobne ako priestupok.

3.5. Falšovanie, pozmeňovanie a nedovolená výroba kolkových známok, poštových cenín, nálepiek a poštových pečiatok

Objektom tohto trestného činu je záujem SR na ochrane poštových známok, poštových cenín, nálepiek a poštových pečiatok pred ich falšovaním alebo pozmeňovaním. Objektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu spočíva v konaní páchatela, ktorý falšuje, pozmení alebo neoprávnene vyrobí kolkové známky, tuzemské alebo cudzozemské poštové ceniny vrátane cenín stiahnutých z obehu, poštové nálepky alebo poštové pečiatky v úmysle spôsobiť inému neoprávnený prospech, alebo v konaní páchatela, ktorý také známky, ceniny, nálepky alebo pečiatky použije ako pravé. Kolkovými známkami sú ceniny preukazujúce úhradu poplatkov v prípadoch zákonom určených²². Poštové ceniny sú lístky, obálky, aerogramy, pigeogramy s vyobrazením poštovej známky, prúžky do výplatných strojov a ďalšie ceniny upravené v § 4a zák. č. 507/2001 Z. z. o poštových službách. Poštová nálepka je zvyčajne lístok s textom vhodným na nalepanie. Poštová pečiatka je nástroj na odtláčanie značky, príp. odtlačok urobený týmto nástrojom. Poštovými známkami sú ceniny preukazujúce úhradu poštovného. Subjekt (páchatel) tohto trestného činu je všeobecný, teda to môže byť ktokoľvek, pričom najvyššia trestná sadzba je osem rokov. Jednočinný súbeh s trestným činom skrátenia dane a poistného (§ 276 TZ), príp. s trestným činom podvodu (§ 221 TZ) je možný²³.

3.6. Falšovanie a pozmeňovanie kontrolných technických opatrení na označenie tovaru

Objektom trestného činu je záujem štátu na ochrane trhu, zdravia spotrebiteľov nezávadným tovarom, ako aj na zabezpečení príjmov štátneho rozpočtu²⁴. Objektívna stránka skutkovej podstaty spočíva v konaní páchatela, ktorý falšuje alebo pozmení kontrolné známky, kontrolné pásky alebo iné kontrolné technické opatrenia na označenie tovaru na daňové účely alebo na iné účely ustanovené všeobecne záväzným právnym predpisom v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech, alebo ktorý také kontrolné známky uvádza do obehu alebo ich použije ako pravé alebo ich prechováva. Jednočinný súbeh tohto trestného činu s trestným činom podvodu (§ 221 TZ) je možný, avšak s trestným činom skrátenia dane a poistného (§ 276 TZ) je vylúčený. Kontrolnou známkou sa rozumie slovenská kontrolná známka určená na označenie tabakových výrobkov vyrobených v tuzemsku alebo dovážaných do tuzemska, alebo určená na označenie spotrebiteľského balenia liehu²⁵. Kontrolnou páskou je páska určená na označenie spotrebiteľského balenia. Iným kontrolným technickým opatrením na označenie tovaru na daňové účely sa rozumejú napr. puncové značky²⁶. Trestná sadzba za spáchanie tohto trestného činu je až osem rokov ak získa prospech veľkého rozsahu (§ 125 ods. 1 TZ) alebo ako člen nebezpečného zoskupenia.

²¹ Vyhláška NBS č. 465/2001 Z. z.

²² Vyhláška Ministerstva financií SR č. 284/2007 Z. z. o kolkových známkach.

²³ R 33/1993.

²⁴ Kubincová S. Slovenské finančné právo I / S. Kubincová. – Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2006. – S. 266.

²⁵ Zák. č. 106/2004 Z. z. o spotrebnej dani z tabakových výrobkov a zák. č. 195/2004 Z. z. o spotrebnej dani z liehu.

²⁶ Zák. č. 10/2004 Z. z. o puncovníctve a skúšaní drahých kovov (puncový zákon), alebo zák. č. 182/2005 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve.

Záver

Vzťah finančného práva s trestným právom spočíva v realizácii ukladania sankcií za porušenie finančno-právnych vzťahov, teda po naplnení konkrétnej skutkovej podstaty trestného činu finančného charakteru sa realizujú funkcie trestného práva hmotného. Finančné právo upravuje kompletnú finančnú politiku štátu, hospodársku činnosť, ako aj problematiku finančného trhu a s ohľadom na neustály vývoj legislatívneho rámca, a teda je bežné, že sa na danom úseku objavuje výrazné páchanie trestnej činnosti súvisiacej s jednotlivými subsystémami finančného práva. Jednou z príčin nárastu páchania uvedených trestných činov je aj skutočnosť, že v spoločnosti vládne neúcta k zákonom a iným právnym predpisom, čoho výsledkom je nedostatočné a deformované právne vedomie. Na trestnú činnosť, ktorá je súčasťou ekonomickej kriminality, pôsobia rôzne vplyvy, napr. sociálne, ekonomické a iné problémové otázky občanov, nedostatok a nedôslednosť kontrolných mechanizmov vyplývajúcich z neustále sa meniacej legislatívy a pod. K uvedeným príčinám prispelo aj otvorenie hraníc, došlo k vzniku nových doposiaľ neexistujúcich foriem podnikania, došlo k zásadným zmenám spoločenského života, k zmenám právnych noriem, zvýšila sa aj organizovanosť a internacionalizácia zločinnosti prekračujúca stredoeurópsky či európsky rozmer. V blízkej budúcnosti sa predpokladá ešte užšia previazanosť oboch právnych odvetví vzhľadom na to, že trestné činy majúce finančnú povahu budú mať tendenciu narastať najmä v súvislosti s medzinárodnou organizovanosťou či nárastom finančných operácií s výraznými finančnými hodnotami na vnútornom i zahraničných finančných trhoch. Ide tak prevažne o ekonomickú trestnú činnosť zahrňujúcu hospodárske trestné činy a sčasti aj majetkové trestné činy. Z trestnoprávneho hľadiska je možné trestnú činnosť finančnej povahy analyzovať podľa rôznych kritérií, napr. aj podľa jeho systematizácie, resp. z hľadiska súdnej praxe, keďže vzťah finančného práva k trestnému právu je oveľa širší a prepojenejší, než by sa na prvý pohľad nielen z laického, ale i odborného hľadiska mohlo zdať.

Zhrnutie

Finančné právo je verejnoprávne odvetvie práva na rozdiel od obchodného práva, ktoré patrí do súkromnoprávnych odvetví. Platí pri ňom nadradenosť postavenia štátu, čiže neuplatňuje sa princíp rovnosti subjektov. Trestné právo je rovnako odvetvím verejného práva. Trestné právo má vzťah k finančnému právu, najmä pri ochrane vlastníckych vzťahov a pri kvalifikácii trestných činov proti hospodárstvu. Normy finančného práva sa využívajú pri riešení základných otázok trestnej zodpovednosti ako predbežných (prejudiciálnych) otázok pri interpretácii a aplikácii trestnoprávnych noriem. Práve odvetvie finančného práva vie v mnohých smeroch uviesť rozhodujúcu skutočnosť v oblasti ekonomických vzťahov spoločnosti, kde sa mechanizmus financií využíva na plnenie svojich úloh. Táto rozhodujúca skutočnosť síce nie je predmetom trestného konania, avšak jej vyriešenie je predpokladom konania a rozhodnutia vo veci samej.

Summary

Financial law is public-sector law, unlike company law, which belongs to the private-sector. It is valid for the position of supremacy of law, i.e. does not apply the principle of equality bodies. Criminal law is also a branch of public law. Criminal law has a bearing on the financial rights, especially the protection of ownership in a particular offense against the economy. Financial law standards are used in dealing with the fundamental issues of criminal responsibility as interim (preliminary) questions the interpretation and application of penal sanctions. Just the financial rights can in many ways give a relevant factor in the economic relations of the company, where the mechanism of Finance uses to carry out its tasks. This key fact although not the subject of criminal proceedings, but it is a prerequisite for resolving the case and a decision on the merits.

Zoznam použitej literatúry:

1. Zoznam použitej literatúry:
2. Berka J. Úverový podvod / J. Berka, V. Větrovec. – Bratislava : Iura Edition, 2004.
3. Blaho P. Základy rímskeho práva / P. Blaho, I. Haramia, M. Židlická. – Bratislava : MANZ/Vo PF UK, 1997.
4. Trestné právo hmotné, osobitná časť / J. Ivor a kol. – Bratislava : Iura Edition, 2006.
5. Kubincová S. Komerčná banka je akciová spoločnosť s prísnejšími pravidlami / S. Kubincová // Notitiae Novae Facultatis Iuridicae / Právnická fakulta UMB. – Banská Bystrica, 2006. – Roč. 10–11.
6. Kubincová S. Slovenské finančné právo I / S. Kubincová. – Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2006.
7. Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť / J. Madliak a kol. – Banská Bystrica : Belianum, 2015.
8. Madliak J. Trestné právo hmotné – všeobecná časť, II. Tresty a ochranné opatrenia / J. Madliak. – Košice : UPJŠ, 1999.
9. Novotný O. Trestní právo hmotné – I. obecná časť / O. Novotný, A. Dolenský, J. Jelínek, M. Vanduchová. – Praha : CODEX, 1992.
10. Samaš O. Trestný zákon / O. Samaš, H. Stiffel, P. Toman. – Bratislava : Iura Edition, 2006.

Judikatúra:

1. R 5/1967
2. R 57/1978
3. R 58/1978
4. R 29/1982
5. R 3/1991
6. R 39/1998

*JUDr. Gabriela Klátiková,
externá doktorandka na Katedre obchodného, hospodárskeho a finančného práva
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta*